

Tvrz Königstein w Saskch.

Městečko Königstein a saugmenhá tvrz leží na levém břehu řeky Labe, nedaleko Drážďan, a cestovníci, kteří královské toto sídlo navštěvují, řekla by zanedbávající i v onom přepamatném místě se poskládávají. Zvláště pak ti, kteří přes tak řečené saské Švejcarsko cestu konají, pozornost svou k dotčené tvrze obrací a tu se dychtivě ubírají zvlášť.

Městečko Königstein leží pod hradem, počítá asi 1500 obyvatelů a živí se řemeslnictvím, lámaním kamenů i plavbou. Sama tvrz vystavěna jest na příkrm vrchu, složeném z pískovcového štáhl, a přes 1400 šl. nad hladinu řeky se vypíná; gebož plochý povrch asi půl hodiny cesty obnáší.

Stavění tvrze této začalo se již l. 1589 za voience (kurfirsta) Kristiana, a však teprve l. 1731 konečně bylo dovršeno. Do vnitřní pevnosti vedou nadto k zahájení a zabránění snadný přístup vede; gakož i sama tvrz nijakým způsobem dobýta býti nemůže, proto že ji ani podkopati, ani domázenj potrawy k ní w čas wogny a obleženj zastawiti nelze, kteréž jí blížlá wysoká rovina poskytlá, nadto

pak k hájení gegjnu newelích počet branného lidu postačuje. Naproti tomu střelbě této pevnosti gal mimotefaucj řeka Labe, tak též ležící na této řece městečko na ránu vystaweno jest. Hlavnější částj pevnosti glau hrad Gierj (Georgenburg), w němž státské žaláze, hrad Magdalenin, w němž podstatnj Alepy, a hrad Kristianow, w němž památná sbírka obrazů se nalezá. Mimo to spatřuji se zde lesky, lauky, zahrady a wytesaná we stále studnice, 1172 střewců (dle giných 200 loket) zhlaují. Z brognice a chrám zvláštního uwáženj cestowarele zastlhuji. Na přewysoké zdi hradečé, nad nesmýrnau vřepaší, usazuje se k nemalému užasnutí přichozích gedno místo, na němž pry někdy gedem z dworších slugebníkůw byl usnul, a pospaw sobé do wáse delu se nešřtil. Před časj nalezal se na hradu tomto i welitánský sud, do něhož 3709 drážďanských wěder se wesslo, kterýž ale před několika lety na kusy rozebrán jest.

Dpodál této tvrze vyniká na protivné straně neméně památný hrad Pillenstain, zvěšj 1470 střewců, gebož malebně stavený stálj neobyčejnau a pobídnau mocj na mysl pozorowatele působí.

Starý purkrabstý auřad a bywale žaláre na hradě Pražském.

(D o l o n ě n í.)

Wchodem po lewé straně, silnými, ondy třemi wisutými žánky a welikými železnými dweřmi ubezpečeném, sestoupíme po 15ti kamenných, wyslapaných a wysokých schodech do žaláre druhé třídy w této wěži, do kteréhož třemi úzkými, silně omřížovanými dýrami stromné swětlo padá. Wchod z toho žaláre na schody, kterýmiž jsme sestoupili, opět silným železem pobitymi dweřmi gest opatřen. Uprostřed toho okrauhlého wězení spatřujeme též okrauhlou dýru aš púl lokte w průměru magiej, kterauž se le surti hladem odsauzení prowazem, na stropě zarazeným hákem a giž walně zpotřebovaným kolem dolů do podzemního žaláre (třetí třídy) spouštíwali, a nemáme příkladu, žeby kdo z dolů spouštěných nešťastníků někdy byl opět swětla božího wařčil. Hořejší dýrau můžeme pomoci hořejci podobně toto hrůzoplné, haubowitým medhem se belagici wiřilo přehlednauti, které nyní gestě, ačoliw giž welikým množstwím zpráchniwělých lidských kořtí naplněno gest, 13 sáhů zhlaubj, a 5 sáhů zřijer má, a w skutku umrléj brobkau žiwých nazwati se může. W hořejším žaláři wškol té do dolegšijho proběhané dýry zřízene sedadla a známky někdy we zdi zazděných železných kálů, krubů a ketězů, gsau patrně důkaz, že gestě jiné osoby, na kteréž podobný gub dolo w hladomorně čelal, zde přikované a takéž přinucené byly, auzkostný nářek a bédowánj w podzemní propasti w hrozném zausánj hladem mřejech spoludruhů poslauchati. Zagisté tu aumyslne wšedca hrůza spogena byla, by se obětem mřicjeho zákona gich žiwot nesnesitelným učinil, surt pak aby gím wřtána byla. W tomto žaláři sedawal nešťastný Dalibor při ofěntu dolů do příkopu obráceném, a na haustle hrával.

Černá wěž stoji poblíž knížecjho Loblowského domu, wedle wýhodný hradnj brány, gižto na starozámecké schody se wchází, a gest z těchto wěží nejvyšší, do čtyř rohů stavená, giž welmi chatrná, a zagjmá, gako Daliborka, též troge oddělenj žaláři. W druhém žaláři spatřujeme též okrauhlou, wšak něco širší dýru a kolo nad ni, a podzemní propast zhlaubj 14—16 sáhů a zřijer 6 sáhů takéž rumem a zpráchniwělými kořtmi gest naplněna; w hořejším pak žaláři kolem dýry zazděné kruhy a šluby dořazugi, že také zde utowanj wězni hrozný nářek a zausalňowj dolo pod nimi za žiwa pohrběných, gich úzkostně wěřanj o posřm a poslední smrtelný dhrapot poslauchati museli.

Od úřadu purkrabstého wede blaubá chodba k wěži Mihulce, a dále k bílé wěži. U býwalého příbytku žalárnjka nacházela se malá kaplička, fdež na dny poswěcené pro wězně sw. mše byla čtena. Také pry stála dolo we dwore tal nazwaná železná panna, takowj strog je samých břitčích nožů a ořnů sestawený, genž zwláštjím uřtrogenjm na pokrácené spouštěnj pera odsauzenec obegmul, a w gedne minutě welikými umřkami usmrtil. Wšlá wěž armj též z hlaušky gelenjho příkopu blíže prášňujho mostu, a zagjmá troge wězení pro bluznjky, marnotratnjky, lichwáre a šfegdjře, došli nesitelné a swětlé; z nichž gedno pro wězně ze stawu panšého, druhé pro rytjře, a třetí pro služebnictwo uřwězněných určeno bylo. Často se wšak přihodilo, že i w těchto žalářjch státnj prowinnici we wazbě se drželi, řwj ostatnj žaláre přeplněny byly, což zwláště po bitwě na Bílé

hoře se stalo. Tehdáž se z gednogo z těch tří malých okěnek gestě před wyrčeným usudkem rytjř Martin Fruewein z Podolsy, gedn z nejpruwnějšjch náčelnjšků českého zbaurenj, swrhnul do hlaušky gelenjho příkopu. Předce wšak geho roztržstauan mrtwolu na Bílou horu wlekli, hlavu a prawau ruku utáli, tělo pak na čtyřy kusy roztrhané na káleck nad bránami Pražskými rozstrkali. Podzemní oddělenj této wěže uřawjrá rovněž takowau hladomornu, gakowá w Daliborce a w černé wěži se nachází.

Z jiné příčiny tu uřwězněn byl rytjř Zápfš z Zápu, který se s manželkau práwnjka Kaperá z Kaperšteyna cizoložnictwí dopustil, gegjho muže zavražditi čtel, což wšak k wyžrazenj přišlo, a Zápfš na to do bílé wěže wřazen, a po třech letech r. 1626 zde na předdwořj šat byl.

S hrůzau epauštime tato památná mřla a smutné pomnky starodáwné přjné sprawedlnosti, schwalugice blahodatné následky oswěty našich časů, fdežto třeřt duchem uřtutně mřty giž nikoliw duři našj hrůzau a diwofým bolem nenaplnuge, fdežto naše třeřtnj žalony, gen tu polepsšenj a naprawenj zaměřugiej, nedopauštější před wěřtěkým swětem wystawowati přjllady wumyšlené diwofé uřtutnosti.

Arabský kůň.

Gedno z neyspanlějšjch i neyuzitečnejšjch zvířat, které člowěk zřosil sobě podmanil, bez podchyby gest kůň, neymnožšjch pracj lidských a nesnážj nerozdljný společník, wěrný člowěka druh w bogjch až do úpadu. Beduinowé weliké tyto služby uslechtilého zwjřete ze wšedch národů neylépe oceňugi. Sřdožkoli nawštwil wlast konj, pustimj Medžedžě, a šepi Hedžasté i Yemenšé, w prawdě znamenal, že tito národowé welice konů sobě wáží, i nadto gestě podiwil se neobyčejné kráse rozličných rodů konšřch, které kuzjata ařiatřtá i eulopegřtá giž obědawna we své wlasti wprowedili, ařegice doma gich rozplementili. Otcowřtá téměř řasla, kterau Arabowé we swých konjch se kochagi, nežálezi toliko na užitečnosti zwjřete, bez kterého onomu taulawému i bogownému národu býti nemožno, alebrž zalládá se spjše na starozijném mjiněnj, že konowé, opatřenj wznesšenau i šlechetnau myřj, wěřšjho giných žiwotčichů rozumu užjwagi. Proto Arabowé řjlagi: kůň mimo člowěka neywuřtečnejšjm gest tworem; wřdowánj geho neywuřtewějšjm zaměřtánjm; neyřtewějšj gest čowánj se gedaučjho na koni; neyřtewějšj čin křmři geg. Dostlādagi se též slow prorokowých: „Kolik deute owesnjch zřuceřt podáš koni, tolik i za to nabudeš obpuřšků.“ Prawil též Mohammed swým učedlnjškám, řka: Obzwlášťe pčci a opatřowánj wšsemu poraučjm křisny plemenné; křbet gegich důřtogné mřřto, i břicho neyřberbným gest posřadem. Stworěnj koně wyprawuge prorok w tento smysl: Čřtēge Bůh řtworiti koně, zawolal poleďnj wjtr, řka: Čřci zpřisobiti z tebe nowého twora; obřezjž plynost řwogi, a buďj křmotným tělent. S uposředchnul wjtr. Wřaw pak Hořpedjř břit této gřmakawé křmoty, nadchnul gi, a eřhle powřřkali gest kůň. Z prawil Pán řka: Budeš řidem řřjřdlo rozřkoffe i bobatřwj, a ořlawj tebe člowěk přede wřřemj zwjřaty, ředage na twoge řádá.

Kůň po arabřtu řluge wřbec řhayl. Arabowé pak rozegnáwugice pět welikých rodů konšřch, pořcházegiejch wřřněš z Medžedu, ob nepamětných řasů řnazně uřřlowali o to, aby onino prvotnj čřřřř

zachovávali. Některý spisovatelé původ rodů konjich ed pohanůch časů vymodřice, počítáji za prvniho wšech, nech otce slawného hřebce Maschur, přináležejícího někdy k arabštemu kmenu, genž slowe Beni-Obeida. Jinj zaš přestáwaji na tom, twrdjce že patero rodů poslo od nepoblíbenějšich proroku Kobyl, Rabbha, Noama, Wagzah, Sabha i Hezma. Eména rodů, poslich dle wšseobecného domněnj z rozličných okresů (Bezirk) nedšsedšich, gsau tato: Sakla-Wugeh, Kohagleh, Monatieh, Nefsigeh, Thuegšich. Dwnojz prvniho kmenu nazhwaji se Gedran, Abrigeh a Nessim el Subh; druhy rod dělji se w Mjooz, Kerba, Seglha, Dabbah, Elen, Guegšseh, Khumégšseh i Abu Marraf; třetj má dwoge haluzi, Semagtha i Azagr, čtwtý počítá gednu ratolest, wátý pak žádnau! Arabové from nadmjnéné hlawnj rody udáwaji několkj gešstě wšedšich, méně wšak rozhlášených. Dřoz- dílnj tito kmenové nelišji se od sebe nižádnau zmláštij známkau na těle. Dolišeni wšak rodu stáwá se kmenem rodowým, gežj wlastnjci wystawiwše náležitému práwni pospřiditi dáwaji. Takowý pak kmen rodowý s neywěššj důkladností uwádj předky koně ze strany hřebce i kobylj.

Arabský kůňové jsou v úbočí autlé postavu,
neumavují se v běhu, lehčí, ohnivojší a přehroz-
nou rychlojší vynikající nad jiné. Tělo jejich jest
anglé, uši sfrovné, a ocas krásný, tenkými opatřeny
žínami. Znakové tyto na první pohled obdivují arabský
jóné původ. Kásejší doložití jest, že arabský kóni
nemajíce nižší nešťastnosti tělesné, krotké jsou po-
vahu a uctívají tak, že ženštiny a děti, s kterými na
jednom stanu pospolu přebývají, jejich hladit a na
nich bezpečně jezdit mohou. Arabové do čtvrtého
až roku harcují kóni svými, neseblagají jejich ani
neřezávají. Žijí v mohau ta hovádká několik po
sobě duj, a odchována bývají velbloudovým telko
mlékem.

Arabové gúta u kónu znamenjí za wěštná po-
wážnjce, z nich šťastj neb nešťastj sobě předpoví-
dají. Erst arabštých kónů buďto ge z gasua hnědá
(Almar po arabštinu) buďto rudá (z čerwena hnědá,
Edhem), aneb gabšlowá (Rasfa), někdy šedivá
(Alzraf), nebo z modra šedá (Albhar); některj pať
z kónů gsau bruny (šimle, Abiah), wrganšlowé ale a
ryšáci nenacházegj se w Arabštinu, toliko w Persi-
aněch, Zatařjch i Turcých. Redšsedšj kónowé ney-
uštěchlejšj, z Redšsasu pocházegjci posládají se za
neyšťastnějšj, Yemenšj pať za neyšťastějšj; z Syrie
posmj šynau pěknošj své sršti, mesopotamskj gsau
neymjrnějšj, w Egyptě robilj wynitagi čeršwostj,
kónowé pať z Barbarie (Algjr, Tunis, Tripolis,) gsau
neypšodnějšj, persšanskj a kurdštanskj slawnj bo-
gownošj.

Doſtichy (bėhání koňů o závod) dávným giž Arabům oblibené, i nowější geſtė ſwelikan nádherností odbýwagi. Běhy Meſſabeka nazwané, ſlau práwě národní a přeſlawni harcowé, ale čaſy čaſtė i ſrwawé příſobí rozbroje mezi arabſkými ſmeny, gičž to náclniſtewé přednoſt ſebě přičítajice ſnadno je neſhodnau. Zaſrwé ſlawné o závod gezdění i w Perſtu geſt w obyčejí, ſdežto Abſ-Diwani genu rj-
tagi. Rynější Eač perſký tuto ſlawnoſt ſwan pří-
tomnoſtí udůſtognuže, i z mnoha geho koňů neyobli-
benější genu mezi ſeznamenánými toho dne běhauny
nazwijce ſlau neyprwnějšími, mladí paſ i ozdobně
odeni panovnícowé probáněgi ge po harciſti (závodní
dráha, mlowiſtė, regdiſtė, Zummelpaſ, Keumbahm).

Šach povolává gména wjtěžitelů, sám rozbáwage
obronělé obyvaty.

Peršij a turkomanšij koňowé welikan we swo-
lek magice podobnost, od arabšých walně se lišij,
glance šilněgšij w těle i gemněgšij obroštij srstj. We
wšedch wchodnuch fraginách wšubec se tež domnjwagi,
že tento šmen koňšij šwan nelibostj ku čistě wodě ob-
zwlášitě se odznučuje od druhých rodů. Koňowé čito
šasnau wobu libujj sobě tak náranně, že gedance
česau wždy gi kopyrami wobšaljwagi.

P o w a h a f o p e t.

Pomědono, že vystavené posawád od spytateli přirody domněny o vzniku i přirozené powaze sopek wždy gestě nedůkladné obgaňněj ohromných těchto úkazů poskytnuly. Francouzský přirodošpytec Bousingault, chtěge wydobyti dostatečnějšich wywadků, za pomoci lucby (chemie) nedáwno ohledal i wyšetřil příaucej se ze sopek kaut, a swoge z ohledu ohnů soptických wrchů Anděských uabyta pozorowánj pedal francouzské akademii k rozwáženj. Pan Bousingault namjštwiw sopek salinsadé, kumbalské i giné, a lucěbně wystawowal walje se z nich dým, následgej wystawuge šwaby. 1) Wytrůugce se z podrownjfowch sopek plyny (Gasarten), gsau u wšed tytéj: wodni páry u wessění množšw, uhliksokyselý nowý plyn, (kohlenstaures Gas) širnowodičnatý plyn (wasserstoffschwefelsaures Gas) a něky šrowé dymy. 2) Kyselina širicitá (Schweflichte Säure) i dusík (Stickstoff), nacházegce se w koflinách těch sopek, ná hodau toliko přimjšeny gsau. 3) Kyselina solnowo- dičnatá (Hydrochlorsäure), wodík (Wasserstoffgas) i dusík nestanowugi prvky plynů wyhršlenych od sopek podrownjfowch. Několi tyto zkauply i šwaby neodha- lugi zrowna skutky podzemych ohnů, přede w prawdě paměti a rozwahy hodny gsau pro důkladnost i od- wážnost, š tterau od nadzmyšněného přirodošpytce wob- alšnuty byty.

Wafowania na ryciŕstwo.

Wychowánj slechtj we středowěsu, zwláště u němectcho národu, ode dnešního způsobu cwičení a wedení mládeže wyššich slawů bylo westrze rozdílné. Od narození swého až do 7ho roku býwal rytjřský zrozenec swěten rufanm ženslým, magicjm nade wšedko na pěci zbarile rozwitj tělesných geho sil a darů. Od té doby až do 14ho roku nalezal se on gjž we společnosti rytjřů, přewážejce gjch na honbách a cestách, cwiče se w rytjřských dílech, w gazycjch a směnijch, a konage pánium swým služby posla anebo čjssnjša. S 14tým rokem wěsu swého stával se zejménaš mládenec gjž schopným zbroje; bylot mu powoleno nositi kord; lnežj zaslěcowali na modlitbách geho zbraň a přepásali geg nj. Od té doby slaul zbrognos, panos, žustawage naperád, ja gjných sedm let, we službě pána swého, gednal genu a manželce geho doma posluhujce, gednal s njm spolu na rozličná rytjřská dobrodružstwj, wyprawy, turnaje a boje wygjděge a wedle osoby geho bojujce.

Leprvé po toľkierom ewidenji se w rytjřskych djalách přicházel onen tanzebně očeřawaný čas, w kterémž zbrogneš čili pameš na rytjřstwo pasowan býwal. K tomuto obřadu potřeba bylo zwlaštním způsobem se připrawiti, t. čeřanec rytjřského důstojenství, postavo se několiko dní, žrčawil přechážegjej noc

Pasování na království.)

na bdění a modlitbách, zpovídal se, a přelobě se
v bílé rauchy i pověšiv kord okolo krku vstoupil do
chrámu. Tu kněz vzav kord zasvěcoval geg s mo-
dlitbami a připasal geg panosši. Tento ubíral se od-

tud k onomu, od něhož na království pasován býti
měl, genž se ho předewšim tázal, pročby se o kr-
tějšían hodnost ucházel. Byly-li pohmutky a přejání
geho k tomu uznány za pravé, slušné a chvalné, a